

Háda Béla:¹ És eljő a béke? – Az Amerikai Egyesült Államok és a tálib mozgalom békeegyezményének lehetséges regionális hatásairól

Vezetői összefoglaló

- A 2020. február 29-i békemegállapodás az Amerikai Egyesült Államok és az afganisztáni tálib mozgalom között beemelte utóbbiakat a legális politikai arénába. Afganisztánban már nem csak lehet, de kell velük tárgyalni.
- Bár a dokumentum kínosan ügyel, arra, hogy ne ismerje el az Afganisztáni Iszlám Emirátust, mint államot, a tálibok és az elismert afgán kormány tárgyalásainak sikere esetén a szélsőséges szunnita mozgalom minden bizonnyal komoly politikai szerepet kap majd az ország jövőjének alakításában.
- Az amerikai kivonulási terv fontos Donald Trump számára, ám a régióban érdekelt hatalmak hozzáállása legalábbis felemás. Az új helyzet Pakisztán befolyásának növekedését hozhatja, ami nem érdeke Indiának és gyengíti Irán stratégiai helyzetét is. Kína pedig az amerikai és szövetséges csapatok kivonulása után könnyen nagyobb figyelmet kaphat a helyi iszlám fundamentalista csoportok részéről.
- A vizsgált négy ázsiai hatalom, Irán, Pakisztán, India és Kína között tulajdonképpen csak az tesz különbséget, hogy melyikük nyerhetne, vagy veszíthetne többet a másikkal a konfliktus lezárásával, esetleg a tálibok részesedésével Afganisztán kormányzásából. A végtelenre nyúló háborúban ma már azok a legkevésbé érdekeltek, akinek vívniuk kellene azt.

2020. február 29-én Dohában az Amerikai Egyesült Államok afganisztáni különmegbízottja, Zalmay Khalizad, és a hivatalosan Afganisztáni Iszlám Emirátusnak nevezett fegyveres mozgalom nyolc éves pakisztáni fogságból szabadlábra helyezett befolyásos vezetője, Abdul Ghani Baradar molla hosszas tárgyalásokat követően szignálta a két fél békemegállapodását. A több, mint 18 éve tartó afganisztáni konfliktus lezárására hivatott dokumentum megszületése vezető hírként szerepelt a nagy sajtóorgánumok nemzetközi tudósításaiban, a hasonló esetekben megszokott „történelmi” jelzővel ellátva. A megállapodás annyiban valóban történelmi, hogy ilyen dokumentum a felek között még nem született, ám valódi következményeiről már kevésbé egyöntetűek a vélemények. A tálibok pozíciójának erősödése és a koalíciós erők visszavonulása persze a térség államaira gyakorolhat közvetlenebb hatást. Jelen elemzés azon dilemmákat veszi számba, melyek regionális szinten merülnek fel az egyezményrel és remélt (vagy valószínűsíthető) következményeivel kapcsolatban.²

Donald Trump és az afganisztáni válság

Donald Trump kormányzásának kezdeteit széles körben ismert, ambiciózus elképzelések határozták meg. Az elnök személyes temperamentuma és erős hajlandósága a konvencióktól való eltávolodásra különösen nagy figyelmet irányított ezekre. Trump az afganisztáni feladvány megoldására vonatkozóan is igyekezett magabiztosságot mutatni: elítélve elődje, Barack Obama megközelítését 2017. augusztus 21-én, Fort Myerben tartott beszédében új Dél-Ázsia stratégiát hirdetett meg,³ melynek magától értetődően az afganisztáni helyzet kezelése volt

az egyik sarkalatos eleme. Jelen helyzetben nem relevánsak azok a korabeli – egyébiránt sok tekintetben jogos – kritikák, melyek szerint a stratégia megállapításaiban aligha nevezhető „újnak”, sokkal indokoltabb figyelmet szentelnünk annak, hogy mi minden jellemezte a Trump-kormányzat kezdeti hozzáállását az afganisztáni

¹ Háda Béla (hada.bela@uni-nke.hu) az NKE EJJK SVKI tudományos munkatársa.

² A szerző ezúton szeretne köszönetet mondani Ablaka Gergelynek az elemzéshez fűzött segítő észrevételeiért.

³ Remarks by President Trump on the Strategy in Afghanistan and South Asia. [online], 2017. 08. 21. Forrás: whitehouse.gov [2018. 02. 12.].

erőfeszítésekhez. Leegyszerűsítve három irányelvet fogalmazott meg, amelyek a stratégia tájékozdási pontjai voltak. Egyrészt, az USA az addig felvállalt anyagi és humán áldozataival arányban álló eredményeket kíván elkönyvelni az országban, részéről tehát szó sem lehet olyan forgatókönyvről, mely vesztes helyzetben lévőként tüntetheti fel Washingtonot. Másrészt a konfliktus lezárása amerikai részről megkerülhetetlen kívánalom, mely ugyanakkor nem járhat gyors kivonulással, minthogy utóbbinak beláthatatlan következményei lehetnek. Ez praktikus az azt jelentette, hogy az USA kellően erős afgán kormányt kívánt hátra hagyni és nem kívánta lehetővé tenni egy esetleg kialakuló hatalmi vákuumot szélsőséges szervezetek, főként persze a Tálibok töltsék be. Végezetül pedig a tágabb térség biztonsági fenyegetettségei igen kiterjedtek, messze átlépi Afganisztán határait. Utóbbival egyrészt nehéz lett volna vitatkozni, a regionális szemléletű megközelítés elengedhetetlen az afganisztáni kérdés mélységeinek feltárásához, egyúttal felhívja a figyelmet a külső szereplők jelentőségére is. Utóbbiak közül különösen Pakisztánt érte komoly kritika Trump beszédében.

A jövőre vonatkozó gyakorlati kezdeményezéseit illetően Trump továbbra is a fegyveres erő primátusára utalt. A műveletek transzparenciáját csökkenteni kívánta azok hatékonyságának fokozása érdekében, emellett a végrehajtásban is nagyobb rugalmasságot vetített előre a helyszíni feltételek komolyabb figyelembevételével. Célként nem az államépítést, hanem a terroristák likvidálását emelte ki. Ugyanakkor kifejezte azt is, hogy komplex, a hadviselés eszközrendszerén túl a gazdaság és a diplomácia lehetőségeivel is élve kívánja elérni céljait a térségben. Az afgán kormány pedig továbbra is számíthat az amerikai fegyveres erők támogatására a tálibok elleni harcában.⁴ Mindez alapvetően megnyugtatóan hangzott a kabuli kormány számára, amelynek szimpatikus volt egyrészt Pakisztán felelősségének erős hangsúlyozása (lehetséges következményekre való utalással), másrészt a „béke az erő által” üzenet, mely a harc intenzívebb folytatását vetítette előre. Barack Obama megbékítési politikáját ugyanis egyértelmű kudarcnak tekintették. Bár a stratégia kifejezte a lehetőségét annak, hogy a tálibok mozgalmának egyes tagjai, vagy csoportjai majdan az összafgán politikai rendezésnek is részese lehet, ennek konkrétumai homályban maradtak. A még ugyanazon év decemberében nyilvánosságra hozott amerikai nemzetbiztonsági stratégia⁵ hasonló szellemben fogalmazott és megerősítette, hogy az Egyesült Államok Afganisztánban továbbra is az erőszakos radikális szervezetek visszaszorítása érdekében küzd majd. Ilyen előzmények tükrében tehát nagy meglepetést hoztak a tálibok és az USA képviselőinek tárgyalásairól szóló hírek 2018-2019 fordulóján. Mindehhez persze az is hozzátartozik, hogy a dolgok nem mentek terv szerint: 2018-ra az afganisztáni hadműveleti helyzet alakulása a háború hosszas folytatódását vetítette előre, a beláthatatlan jövőbe számúzva az amerikai kivonulás reményét. A legtöbb elemző arra hívta fel a figyelmet, hogy 2019 végére a Talibán katonailag erősebb lett, mint bármikor a bukását hozó 2001-es hadműveleteket követően.⁶ Márpedig Trump egyértelmű ígéretet tett a választások során az USA afganisztáni katonai szerepvállalásának lezárására. Érdekes azt is figyelembe venni, hogy eddig kevés siker kísérte az elnök külpolitikáját, hangzatos ígéretei ellenére nem tudott olyan eredményt felmutatni, amely hivatali tevékenységének pozitív szimbóluma lehetne. Eleinte az Észak-Koreával való közeledés és Phenjan katonai nukleáris eszközrendszerének leszerelése tűnt esélyesnek erre a szerepre, ám a tárgyalások a látványos és sokakban reményt keltő kezdetek dacára 2018 elején lényegében zátonyra futottak. Az elnökválasztás közeledtével ugyanakkor Trumpnak szüksége van egy jól kommunikálható eredményre, melyet választási ígéreteinek teljesítéseként mutathat be az amerikai közvélemény-

⁴ Bővebben ld.: HÁDA Béla: Az Amerikai Egyesült Államok Dél-Ázsia-stratégiájának elvi alapjai és gyakorlati ellentmondásai. *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai szemle*, 2019/2. 80-93. o.

⁵ [National Security Strategy of the United States of America](#). [online], 2017. 12. Forrás: [Whitehouse.gov](#) [2018. 01. 03.].

⁶ Lindsay MAIZLAND: [U.S.-Taliban Peace Deal: What to Know](#). [online], 2020. 03. 02. Forrás: [cfr.org](#) [2020. 03. 04.]. és Bill Roggio – Alexandra Gutowski: [Mapping Taliban Control in Afghanistan](#). [online], Forrás: [longwarjournal.org](#) [2020. 03. 04.].

nek. Utóbbi ráadásul minden bizonnyal igen pozitívan reagálna a 2001 óta (2019-ig bezárólag) 975 milliárd dollárba⁷ és 2441 amerikai katona életébe⁸ kerülő, mostanra perspektívtalanná vált vállalkozás beszüntetésére.

Az afganisztáni megállapodás fókuszba kerülése persze nem jelentette azt, hogy ezen a fronton feltétlenül könnyebb dolga lett volna az amerikai külpolitikának. Elengedhetetlen volt ugyanis, hogy garanciákat kapjanak: a dél-ázsiai ország távozásuk után – legalábbis az USA biztonsági igényeinek szempontjából – nem süllyed vissza egy olyan állapotba, amilyen a 2001. évi bevonulás előtt jellemezte. Tekintettel kellett lenni emellett a szövetséges afgán kormányra is, mely számára létkérdés volt a tálibok féken tartása, a társadalmat alkotó etnikai/vallási csoportok közötti hatalmi egyensúly megőrzése, végeredményben pedig az amerikai pénzügyi és katonai támogatás mindennek érdekében. 2018-ra ugyanis újfent egyértelművé vált amit már évek óta nehéz volt vitatni, miszerint a kabuli kormánynak saját kapacitásaira támaszkodva nincs esélye leküzdeni a tálibok mozgalmát és reális veszély, hogy hathatós külső segítség nélkül megmaradt területeinek zöme felett is elveszíti az ellenőrzést. Minderre tekintettel az amerikai tárgyalási pozíciónak két markáns elemét érdemes kiemelni: az egyik az engedmények kölcsönösen fokozatos egymásra épülése, a másik pedig az elismert afgán kormány és a tálibok közötti megállapodás középpontba állítása volt. Sajátos helyzetet jelentett, hogy Washingtonnak egy olyan féllel kellett tárgyalnia és megállapodásra jutnia, amelynek korábban a létjogosultságát is tagadta. Persze a diplomácia eszköztárával e probléma korántsem volt megoldhatatlan: a Talibánt szervezetként ismerték el és nem államként, ahogy azt hivatalos neve (Afganisztáni Iszlám Emirátus) sugallja. A békeegyezmény⁹ kényszerül arra, hogy valamennyi alkalommal kimondja ezt, ahányszor csak megnevezésre kerül a tálib oldal. Az amerikai fél tehát nagyon ügyelt arra, hogy lépéseivel ne gyengítse a kabuli kormány legitimitását. Ettől függetlenül a békemegállapodással beemelte a tálibokat a legitim politika küzdőterére, ahol nem csak lehet, hanem egyenesen kell tárgyalni velük. Ez amellett, hogy kényszerhelyzetbe hozza az addig tálibellenes politikai csoportokat új megvilágításba helyezi azok szerepét is, akik megőrizték a kapcsolataikat a szélsőséges szervezettel a háború megelőző éveiben.

A pakisztáni szál

Már az Egyesült Államoknak a tálib kormányzat megdöntésére irányuló 2001. évi katonai fellépése idején világos volt, hogy a szélsőséges szunnita rezsim élvezi a pakisztáni fegyveres erők támogatását, melynek rejtett formái teljes egészében nem is tárhatóak fel. A tálib kormánnyal való szakítás és az amerikai fél melletti kiállítás feltétele volt annak, hogy Iszlámábád katonai és gazdasági támogatást kapjon Washingtontól 2001-et követően, hamar megbizonyosodott azonban, hogy a pakisztáni kiállítás eléggé kétarcú és megbízhatatlan, amit a titkosszolgálati elit fennmaradt kapcsolatai árnyékolnak be a különböző iszlám bázisú szélsőséges csoportokkal, egyebek mellett a tálibokkal is. Elemzésünkben nem érdemes részletezni az elmúlt 18 esztendőben ezzel kapcsolatban felmerült vitáit a két ország között, ehelyütt leginkább a már említett, 2017-es Dél-Ázsia stratégiához érdemes visszatekinteni, amelynek ismertetésekor Donald Trump éles hangon bírálta a terroristák menedékeit területén eltűró Pakisztánt és következményekkel fenyegette meg, amennyiben nem változtat hozzáállásán. A konkrétumok elmaradtak, de nem is volt rájuk szükség: a pakisztáni politikai és katonai vezetés bár sértődötten reagált a nyilvános vádakra, értette az üzenetet. Nem mellesleg, a tárgyalásokban vezető szerepet játszó Baradar mollát, mint a Quetta-i súra parancsnokát még 2010 februárjában a pakisztáni katonai titkosszolgálat, az ISI vette őrizetbe. Sorsáról sokáig semmi biztosat nem lehetett tudni, még halálának lehetősége is komolyan felmerült.

⁷ [US war in Afghanistan: From 2001 invasion to 2020 agreement](#). [online], 2020. 02. 29. Forrás: [aljazeera.com](#) [2020. 03. 04.]. Más források szerint minden járulékos költséget beleszámítva ennél jóval nagyobb összegről is beszélhetünk. [What Did the U.S. Get for \\$2 Trillion in Afghanistan?](#) [online], 2019. 12. 09. Forrás: [The New York Times](#), [2020. 03. 05.].

⁸ [Number of fatalities among Western coalition soldiers involved in the execution of Operation Enduring Freedom from 2001 to 2019](#). [online], 2020. Forrás: [Statista.com](#) [2020. 03. 04.].

⁹ [Agreement for Bringing Peace to Afghanistan between the Islamic Emirate of Afghanistan which is not recognized by the United States as a state and is known as the Taliban and the United States of America](#). [online], 2020. 02. 29. Forrás: [U.S. Department of State](#) [2020. 03. 04.].

Semlegesítésének háttérében az afgán kormánnyal folytatott tárgyalásait gyanították, melyek nyomán érdemben csökkent volna Pakisztán afganisztáni befolyása. Baradar végül amerikai és katari közbenjárásra, 2018 októberében nyerte vissza szabadságát.¹⁰

Pakisztán összességében jelentősen támogatta az amerikai-tálib tárgyalásokat. Noha Imran Khan miniszterelnök kategorikusan kizárta, hogy országa támogatást nyújtson a Talibánnak, azt Iszlámábádban is jól érzékelték, hogy a zömmel pastun bázisú, Pakisztánhoz ezer szállal kötődő mozgalom „tárgyalóképes féllé” válása enyhítheti a külső nyomást a katonai/titkosszolgálati eliten a velük való kapcsolatok fennmaradására hivatkozva. Különösen, ha az amerikaiak leveszik a mozgalmat a terrorszervezetek listájáról, hiszen akkor Pakisztán legalább a tálibok miatt nem lesz vádolható a terrorizmus támogatásával.¹¹ A korábbi vádak eliminálásának törekvése mellett persze a hagyományos pakisztáni stratégiai számítások is komoly érvet jelentenek az egyezmény támogatása mellett. Iszlámábádban azt tapasztalták, hogy 2001 után az afgán kormányok összességében sokkal nyitottabban voltak a regionális rivális India irányába, mint a gyanakvással, olykor ellenségesen kezelt Pakisztánnal szemben. A tálibok bekerülése az afgán kormányzati elitbe azt a lehetőséget vetíti előre, hogy Kabul sokkal barátságosabbá válik Afganisztán délkeleti szomszédja iránt és Pakisztán átmentheti a befolyását az új érába, a „háborús uszító” és a „terroristák támogatójának” bélyege nélkül. A február végi megállapodással ez a forgatókönyv valamivel közelebb került. Persze az éremnek van egy másik oldala is, és ezt a pakisztániak történelmi tapasztalataik alapján jól ismerik. Ez a relatív elértéktelenedésük veszélye az amerikaiak szemében, melyen egyszer már áttestek a Szovjetunió afganisztáni kivonulása után. Iszlámábád 2002-től igen sokat profitált az amerikai szövetségből segélyek és hitelek formájában is. Noha ezek egyre csökkentek az utóbbi években, még 2018-ban is több, mint 437 millió dollárt tett ki.¹² Ha Afganisztán esetleg újra „lekerül Washington világtérképéről” semmi garancia nincs rá, hogy Iszlámábád nem szembesül ismét az amerikai támogatás elapadásával és nemzetközi szerepének leértékelődésével. Utóbbi különösen aggasztó lenne számára India egyértelmű hatalmi emelkedésének árnyékában, és még erősebben ösztönözné afganisztáni hátszágának megerősítésére.

India stratégiai félelmei

Indiára a sok évtizedes afganisztáni belháborúk alapvetően a Pakisztán-dilemma részeként gyakoroltak hatást, és napjainkig ez a szemléletmód határozza meg az újdelhi kormányok Kabullal szembeni törekvéseit.¹³ A tálibok 1996-os hatalomátvétele ebből a szempontból igen szerencsétlen fejleménynek bizonyult, mivel a Pakisztánnal szövetséges, szélsőséges iszlám csoport a hindu dominanciájú Indiában is a muszlimok elnyomóját, tehát potenciális ellenséget látott. Újdelhinek persze nem voltak hatékony eszközei az afganisztáni erőviszonyok befolyásolására, így alapvetően követő szerepbe helyezkedett a kilencvenes évek folyamán. Irán és Oroszország mintáját alkalmazva a tálibok ellen megszerveződő Északi Szövetséget támogatta.¹⁴ Mint 2001 decemberében kiderült, e döntés minden kényszerű jellege dacára szerencsésnek bizonyult, mivel Kabul új urai baráti államként tekintettek Dél-Ázsia vezető hatalmára, így minden adott volt a kapcsolatok újrafelvételéhez és gyors fejlesztéséhez. Mindehhez persze az is kellett, hogy végül az eredetileg támogatott, tádzsik gyökerű elitcsoport helyett Újdelhi beálljon a pastun Hamid Karzai, az új afgán rendszer első elnöke mögé. Még 2001. december 22-én nyitották újra az indiai nagykövetséget, mely még a „tanítványok” kabuli bevonulásakor zárt be.¹⁵ Nem vitás azonban, hogy Afganisztánra is igaz volt, ami Indiára: a Pakisztán-faktor meghatározó motivációt jelentett a kéltoldalú viszony alakulásában. Iszlámábád szemében a gyorsan kiépülő indiai diplomáciai képviseleti

¹⁰ Mullah Baradar: *Taliban say founder 'freed by Pakistan'* [online], 2018. 10. 24. Forrás: BBC News [2018. 10. 26.].

¹¹ Ami persze nem érinti a számos egyéb felkelő csoporttal fenntartott kapcsolatainak megítélését.

¹² *U.S. Foreign Aid by Country – Pakistan*. [online], Forrás: USAID [2020. 03. 05.].

¹³ Minderről bővebben: HÁDA Béla: India és az afganisztáni válság. In: *Az Eiffel-torony árnyékában – Majoros István 70 éves*. ELTE BTK, Bp. 2019. 268-287. o.

¹⁴ Avinash PALIWAL: *New Alignments, Old Battlefield: Revisiting India's Role in Afghanistan*. [online], 2017. Forrás: carnegieendowment.org [2019. 04. 15.]

¹⁵ Fahmida ASHRAF: *India-Afghanistan Relations: Post 9/11*, [online], Forrás: catalogo.casd.difesa.it [2019. 04. 12.].

rendszer azt a gyanút vetette fel, hogy a dél-ázsiai nagyhatalom titkosszolgálati jelenlétét fedezi általa.¹⁶ Washington emiatt kezdetben igyekezett is visszafogni India afganisztáni befolyásának növekedését arra számítva, hogy ezzel megnyugtatja Pakisztánt, amely így kevésbé nyúl majd a szélsőséges csoportok támogatásának eszközéhez. Ez tévedésnek bizonyult és az afgán kormányzat úgy ítélte meg, hogy a tálibok fennmaradó fenyegetése és Iszlámábád agresszív befolyásolási kísérlete az indiai kapcsolatok fejlesztésével ellensúlyozható. India pedig a 2010-es évek elejére már azt kommunikálta, hogy Afganisztán újjáépítésének első számú térségbeli aktorává kíván válni.¹⁷ Noha Kabul általában szorosabb együttműködés kialakítására vállalkozott Újdelhivel, mint Iszlámábáddal, mindez nem változtatott a geostratégiai realitásokon, amelyek az egész kérdéskör kulcsfontosságúak voltak. Eszerint a közvetlen földrajzi érintkezés hiányában, az olykor kifejezetten ellenséges pakisztáni magatartás mellett India helyi mozgásterét jóval szűkebb annál, semmint hogy domináns játékosá emelkedhessen.¹⁸ Pakisztán elsődleges felelősségének hangsúlyozása a térségben tapasztalható iszlám bázisú szélsőséges csoportok tevékenységében ugyanakkor közös ponttá vált India és Afganisztán elitjeinek felfogásában. A tálibokra és általában a dél-ázsiai iszlám militáns szervezetekre az indiai kül- és biztonságpolitikai értelmiség többnyire Pakisztán kreálmányaiként tekintett.¹⁹ Tartalmi oldalról szemlélve az indiai Afganisztán-politika háttérben évtizedekre előre tekintő elképzelések álltak. Ezek szerint a hosszabb távú stratégiai cél kettős: Egyrészt biztosítani az afgán rezsim szövetségét, mellyel India elősegítené a Közép-Ázsiai térség felé irányuló diplomáciai terjeszkedését. Továbbra is e terület képezi ugyanis az indiai tágabb regionális hatalmi politika egyik csapásirányát, melyet nem csak a nagyhatalmi presztízsépítés, hanem az energiabiztonsághoz fűződő érdekek is ösztönöznek. Másrészt Afganisztán stabilizálása és az iszlám extrémizmus visszaszorítása India biztonsági helyzetét is javíthatná. Mindemellett 2001-et követően a térségben érdekelt nagyhatalmak között India végső soron a leggyengébb félnek tűnt, jóllehet – ahogy azt Henry Kissinger is megjegyezte – sok szempontból érintettebbnek tekinthette magát Afganisztán problémái által a többiekénél.²⁰ Hogy kezelje ezt az ellentmondást, az indiai elit a kétezres évektől nagy hangsúlyt fektetett a napjainkban „soft power” potenciálhoz sorolt eszközök alkalmazására. Noha a már említett 2017-es amerikai Dél-Ázsia stratégia újabb visszaigazolást adott India nagyhatalmi törekvéseinek, Afganisztán jövőjével kapcsolatban Újdelhiben továbbra is az jelenti a legnagyobb dilemmát, hogy miként alakulhat az ország belpolitikai status quo-ja, várható-e a tálibok, vagy hozzájuk hasonló extrém fundamentalista csoportok részvétele az afgán politika alakításában? Ilyen feltételek mellett ugyanis főként szerény esély van arra, hogy a maga számára kedvező módon tudja befolyásolni a Kabul lépéseit. A 2020. február végi megállapodás igen valószínűvé teszi ez utóbbi forgatókönyvet még akkor is, ha egyébként az afgán kormánytényezők nem mutatnak lelkesedést a kompromisszumkeresés iránt.

Afganisztán jövőbeli kormányainak viszonyulása Indiához hosszú távú biztonságpolitikai kérdéseket érint. Ezek közül a nyilvánosan vállaltak a gazdasági- és energiabiztonsághoz kötődő szempontok. Afganisztán kulcs szerepet játszik a közép-ázsiai térséggel való indiai kapcsolattartásban, amely igen fontos csapásiránya a dél-ázsiai nagyhatalom stratégiai építkezésének. India évről-évre növekvő energiahordozó-importja leginkább közel-keleti és közép-ázsiai forrásokból elégíthető ki, e szállítási útvonalak stabilizálása és diverzifikálása így fontos stratégiai érdek. A pakisztáni területeket kerülné ki az észak-déli szállítási folyosó. Ez a közép-ázsiai volt szovjet köztársaságoktól Afganisztánon át az iráni Chabahar kikötőjéig vezetne, melynek fejlesztésében Újdelhi is érdekelt. E korridor nem túl költségkímélő, de kedvezőtlen politikai helyzetben nagy szolgálatot tehet az indiai kereskedelemnek, különösen, ha felidézünk, hogy Pakisztán a kilencvenes években egyszer már igyekezett gátolni India összeköttetését a Közel-Kelettel, és a sok szempontból rivális pozícióba került Kínai

¹⁶ Raja Karthikeya GUNDU – Teresita SCHAFFER: India and Pakistan in Afghanistan: Hostile Sports, *CSIS South Asia Monitor*, No. 117, April 3, 2008. 1. o.

¹⁷ C. Christine FAIR: *India in Afghanistan and Beyond: Opportunities and Constraints*, A Century Foundation Report, 2010. 4. o.

¹⁸ Zorawar Daulet SINGH: [New prism of India's Afghan policy](#), [online], 2010. 02. 02. Forrás: [hardnewsmedia.com](#) [2012. 04. 12.] és C. Christine FAIR: Under the Shrinking U.S. Security Umbrella: India's End Game in Afghanistan? *The Washington Quarterly*, Spring 2011. 179-192. o.

¹⁹ Ld. pl.: V. MAHALINGAM: India's Afghanistan Policy. *CLAWS Journal*, Summer 2016. 91-111. 99.

²⁰ Idézi: Harsh V. PANT: The Afghanistan Conflict – India's Changing Role, *Middle East Quarterly*, Spring 2011. 31-39. o. 34. o.

Népköztársaság térségbeli jelenlétének fő támasza is az iszlám köztársaság. Emellett a kétezres évektől egyre gyakrabban került elő egy másik terv is, mely a türkmén földgáz csővezetéken való Indiába szállítását tűzte ki célul. A mintegy 1680 km hosszúságúra tervezett Türkmenisztán-Afganisztán-Pakisztán-India (TAPI) gázvezeték a kelet-türkmenisztáni Dauletabad gázmezőről szállítaná a nyersanyagot, napi 3,2 milliárd köbláb üzemkapacitáson.²¹ Afganisztánnak tehát mindent egybevetve vitathatatlan geopolitikai jelentősége van a tőle nyugatra fekvő térségekkel való érintkezés szempontjából, fenntartva a stratégiai versengés tétjét, melyben azonban India már többször a gyengébb fél szerepébe kényszerült. Az amerikai jelenlét e szempontból arra mindenképpen hasznosnak bizonyult, hogy valamennyire akadályozza egyrészt az iszlámista, másrészt a kínai térnyerést az országban. Ennek jövője most legalábbis sokkal bizonytalanabbá vált.

A másik, nyíltan nem vállalt biztonságpolitikai szempontrendszer az Indiát 2014 óta kormányzó hindu nacionalista elit társadalompolitikai konfliktusaiból ered. Narendra Modi miniszterelnök irányításával az indiai kormányzat jelentős parlamenti többségét az elmúlt évek során arra használta, hogy fokozatosan érvényre juttassa a hindu nacionalista ideológia által favorizált, a modern indiai állam megalakulásától kezdve uralkodó szekuláris, tolerancián alapuló mainstream megoldásokkal szembenálló, vagy azoktól távolodó gyakorlatokat. Minthogy a hindu nacionalizmus társadalomszemléletében az indiai muszlimok jelentik a leginkább nemkívánatos, az indiai civilizációs fejlődéstől idegen tradíciókat hordozó elemet, Modi kormányának intézkedései rendszeresen sértették a muszlim közösségek eddig megszerzett jogait és érdekeit. Indiai Kasmír autonómiájának felszámolása, az állampolgárság könnyített megszerzésére vonatkozó törvény, a vallási kegyhelyekkel összefüggő kormányzati politika, vagy éppen az állam által támogatott újraértelmezése az indiai történelemnek a muszlim indiaiak sérelmeinek halmozódását eredményezték, mely 2020 elejére már utcai demonstrációkban is kifejezésre jutott. Noha Újdelhi intézkedései – tekintettel a nemzetközi kereskedelemben betöltött szerepére – eddig a muszlim országok részéről is csak szerény visszhangra találtak, a dél-ázsiai fundamentalista csoportok reakciói közel sem ennyire békések. Függetlenül a kormányzat aktuális összetételétől, Afganisztáné a világ egyik legkonzervatívabb muszlim társadalma, amely nem nézi jó szemmel a hindu nacionalisták muszlimellenes belső kultúrharcat. A tálibok újbóli térnyerése a legális politikai arénában, illetve esetleg majdani kormányzati pozíciójuk nem kecsegtet sok jóval az afgán-indiai viszony jövőjét illetően még akkor sem, ha eltekintünk Pakisztán befolyásának növekedésétől, amely szintén nem az indiai érdekek érvényesülésének záloga. Ráadásul a 2020. februári megállapodásban a tálibok vállalták ugyan, hogy nem nyújtanak támogatást semmilyen, az USA, vagy szövetségeseinek biztonságára veszélyt jelentő szervezetnek, vagy személynek, egyrészt kérdés, hogy ez Indiára is érvényes-e, másrészt az esetleges afganisztáni/pakisztáni támogatás az India területén operáló különböző felkelő csoportoknak titkos csatornákon is biztosítható. Jelenleg nem jósolható meg továbbá, hogy a konfliktusba belefáradt Egyesült Államok egyáltalán mit lenne hajlandó lépni egy ilyen ügyben. India érdeke kiindulatlanul is az lenne a jelenlegi helyzetben, hogy az USA továbbra is vonja magára a helyi iszlám harci csoportok figyelmének legnagyobb részét. Washington támogatása az elmúlt másfél évtized folyamán egyre nyilvánvalóbban segítette elő az indiai hatalmi tekintély erősödését. Nem meglepő tehát, hogy – bár a külügyminisztérium üdvözölte az áttörést²² – az indiai médiában is megjelentek szkeptikus hangvételű írások a megállapodással kapcsolatban, melyek egyebek mellett az afgán nők megszerzett jogait, a demokratikus fejlődést, illetve a baráti afgán elitcsoportok jövőjét féltették a „terroristáktól”. Mindez persze leginkább kommunikációs eszköz attól az országtól, mely elmúlt hét évtizedes történelmében nem sok figyelmet szentelt a demokratikus értékek terjesztésének és általában pragmatikus elvek mentén szervezte külkapcsolatait. India Afganisztán-politikáját a 21. század elején sem a valójában nem is igen létező eszmei rokonság vagy humanitárius megfontolások alakítják, hanem a nyers stratégiai számítások, a Pakisztán-faktor és az iszlám bázisú szélsőséges ideológiák terjedésétől való félelem. Érdekeinek érvényesítésében azonban továbbra is nagy akadályt jelent a közvetlen földrajzi kapcsolat hiánya és az egyéb területeken is tapasztalható szerény eszközrendszere. Az adott helyzetben Újdelhi leginkább a jótékony partner szerepébe igyekezett helyezkedni, amihez jó alapot szolgáltatott

²¹ Robert J. WIRSING: In India's Lengthening Shadow, *Asian Affairs*, Vol. 34, Issue 3, 2007, 151- 172. o., 154. o.

²² [From India to Pakistan, how world reacted to US-Taliban peace deal.](#) [online], 2020. 02. 29. Forrás: India Today [2020. 03. 04.].

hagyományos külpolitikai kultúrája. Hangsúlyozza, hogy az afgán emberek akaratából táplálkozó és irányításával lezajló békefolyamatot támogat, melyben már elvileg a tálibok is találhatnak nekik szimpatikus értelmezést. Viszont ami jelenleg történik, komoly kihívás elé állítja a másfél évtized alatt hagyományossá vált indiai követő stratégiát. Ha az Egyesült Államok kivonul az országból, nem lesz többé jelen olyan szövetséges hatalom, mely az ellenérdekelt felekkel zajló fegyveres küzdelem terheit magára vállalná. India hindu nacionalista politikai vonalvezetése mellett afganisztáni kapcsolatai így könnyen ahhoz hasonló helyzetbe kerülhetnek, amely 2001-et megelőzően jellemezte őket.

Irán – menjenek is, maradjanak is

Köszönhetően a két terület között történelmileg kialakult vallási, nyelvi és etnográfiai kapcsolatoknak, Afganisztánnak különleges helye van az iráni stratégiai világképben, mint olyan térségnek, amelynek jóindulatú, vagy legalább semleges viszonyulása elengedhetetlen az ország keleti ütközőzónájának kívánatos stabilitásához. E stabilitás igen fontos lenne annak érdekében, hogy a nagy múltú, de viszonylag szegény, jelentős hatalmaktól szorongatott és egyedi politikai berendezkedésű iráni állam biztonságban érezhesse magát környezetétől. Különösen, mivel az iráni stratégiai vonalvezetés szempontjából a déli és nyugati irányból érkező kihívások kezelése az iszlám forradalom óta prioritást élvez és rengeteg erőforrást, illetve kreatív figyelmet emészt fel. Az Iráni Iszlám Köztársaság számára tehát Pakisztánhoz hasonlóan alapvető biztonságpolitikai érdekek fűződtek az afganisztáni folyamatokhoz, a szintén tizenkettes síita hazarák jelenléte pedig egy állandó kapcsolódási lehetőséget is teremtett számára északkeleti szomszédjának társadalmával. Érdemes itt hozzátenni, hogy a pakisztáni párhuzam a Kabullal összefüggő politikai vonalvezetés tekintetében is megáll: nyílt színen az irániak is a nemzetközileg elismert afgán kormány elismerését hangsúlyozzák, míg rejtett csatornákon gyakran támogatták az ellene küzdő felkelő szervezeteket, még az ideiglenesen meggyengült tálibokat is. Mindez annak ellenére igaz, hogy Teherán hatalomra kerülésüktől kezdve ellenséges csoportként tekintett Omar molla követőire, kiknek ideológiai törekvései bár igen szélsőséges értelmezés mellett, de mégiscsak szunnita eszmei gyökerekből táplálkoztak. India mellett a kilencvenes évek folyamán tehát Irán is igyekezett elszigetelni a kabuli rezsimit és aktívan támogatta a „tanítványok” 2001. évi elűzésében szerepet játszott erőket. Sajátos helyzetet jelentett számára ugyanakkor, hogy Újdelhivel szemben a Talibán bukása után sem került megnyugtatóbb helyzetbe. Irak után keleti szomszédjának területén is megjelentek a nyíltan ellenséges Egyesült Államok fegyveres erői, Washington pedig igyekezett minél inkább magához kötni az új kabuli elitet. Érdemes itt elosztatni egy félreértést: az amerikai katonai pozíciók első sorban nem azért zavarták az irániakat, mert közvetlen támadástól tartottak volna kelet felől. Ez az adott terület instabilitása és a felvonultatott erők elégtelen mérete miatt nem volt katonai realitás. Relatív bekerítettsége azért aggasztotta Teheránt, mert az USA közvetlen jelenléte és az általa használt infrastruktúra a térségben elvi lehetőséget teremtett az iráni állam etnikai alapú fellazítására és szakadár csoportok támogatásával a belső ellentétek kiélezésére, mely az ország területi integritását és a rendszer jövőjét is megkérdőjelezhetné.²³ Ebből a szemszögből nézve a 2020. februári megállapodás az amerikai kivonulás előirányzása által akár pozitív fejleménynek is tűnhet, ám a tálibok kormányzati tényezővé emelkedésének lehetősége Teherán számára is kedvezőtlen perspektívát jelent.

Irán jelenleg fennálló regionális konfliktusainak intenzitását tekintve kétségkívül a közel-keleti térség jelenti az elsődleges „hadszínteret”, ahol az iráni állam igen változatos és ötletes módszerekkel igyekszik érvényre juttatni érdekeit nála sok szempontból potensebb riválisaival szemben is. Sikeres amerikai kivonulás, illetve egy stabil afgán belpolitikai rendszer felépülése mellett ugyanakkor jelentősen szűkülhet számára az a játéktér, melynek felhasználásával nyomást tud gyakorolni az USA-ra. Hagyományos eszközei ugyanis messze elégtelenek ahhoz, hogy a világ legerősebb katonai hatalmával szemben a saját érdekei szerint alakíthassa stratégiai környezetét. Az afganisztáni erőszak felkorlácsolásával viszont rendre sikerült eddig lekötnie az amerikai felet. Washington azonban ma már érezhetően kevesebb hajlandóságot mutat az itteni áldozatvállalásra, ami végül is

²³ [The Geopolitics of Iran: Holding the Center of a Mountain Fortress](#). [online], 2011. 12. 16. Forrás: Stratfor [2020. 03. 02.].

meghiúsulással fenyegeti ezt az iráni taktikát. Bár a geostratégiai szempontok mellett ez eltörpülni látszik, de az is világos, hogy Teherán nem érdekelt a nukleáris megállapodást felrúgó, vele szemben nyíltan konfrontatív politikát folytató Donald Trump sikerében és újabb négyéves kormányzásában sem. Mindennek nyomán nem volt váratlan, hogy az iráni külügyminisztérium frusztráltan reagált a megállapodás tényére, vitatva, hogy annak bármilyen jogalapja lenne.²⁴ Az iráni fél az amerikai katonai jelenlét legitimálásának szándékára hivatkozva utasítja el az egyezményt, nyílt kommunikációjában tehát hű maradt a kezdetektől hangoztatott elvéhez, miszerint az amerikai erők távozását mindenfajta rendezés előfeltételének tekinti.²⁵ Ám az iráni álláspont folytatása megvilágítja a valódi okokat is, amikor az afganisztáni béke és stabilitás megteremtésénél a szomszédos országok érdekeinek figyelembe vételét is szorgalmazza. Teherán tehát – a belső tárgyalások szükségességének hangsúlyozása dacára – nem kívánja tisztán afgán belügyként elfogadni a békefolyamatot. Bár az iráni fél hangoztatja, hogy mindent meg kíván tenni az amerikai erők távozásra bírásáért, az adott körülmények között nehéz elképzelni, hogy mire is vállalkozhatna ennek érdekében. Hagyományos, addig használt módszerei könnyen meghaladottakká válhatnak az adott helyzetben. A békefolyamat szabotálásával, a belső feszültségek szításával ugyanis a külföldi erők kivonulási tervét veszélyeztetné. Ha pedig feltételezzük, hogy az amerikaiak (és persze szövetségeseik) vert sereggént távoznának az országból, a nyomukban fellépő hatalmi vákuum betöltésére leginkább egy erőnek lenne esélye, és ezt Iránban is jól tudják. Noha Teherán is megértette, hogy a tálibok tényezők maradtak Afganisztánban, és óvatosan elkezdte kiépíteni a kapcsolatait velük,²⁶ elsöprő győzelmük a jelenlegi kabuli rezsim felett és korábbi rendszerük rekonstruálása (ennek nyomán pedig a rivális Szaúd-Arábia és Pakisztán helyi befolyásának megerősödése) ellentétes stratégiai érdekeivel. A már említett pozitív viszonyulásra ugyanis a legcsekélyebb garanciát sem láthatja a Talibán részéről, amely lehet, hogy már ma sincs rászorulva az iráni támogatásra, hatalmi pozícióban pedig különösen nem lesz.

Kína – az új ellenség?

2001 óta a Kínai Népköztársaság Afganisztán-politikáját az értékektől mentes pragmatizmus határozza meg, mely egyszerre igyekezett gazdasági és biztonsági érdekeket érvényesíteni. Peking ehhez talán a legelőnyösebb helyzetből indult a régióban érdekelt hatalmak közül, mivel hosszú időn át lényegében elszigetelődött az afganisztáni polgárháborús folyamatoktól és a harcoló felek közül – még ha kulturális rokonságot, vagy szimpátiát érthetően nem is érzett iránta egyikük sem – alapvetően senki nem tekintett rá ellenségként. Kína sokáig nem is törekedett arra, hogy komolyabb befolyásra tegyen szert az országban.²⁷ 2001 után ez a helyzet részben megváltozott. A tálibok hatalomátvételét a világ országainak döntő többségéhez hasonlóan a kínaiak sem ismerték el és az ENSZ BT 1373-as határozatának²⁸ elfogadásával, lényegében elősegítették az USA tálib kormányzattal szembeni fellépését – persze nem függetlenül az ujjur szeparatizmussal kapcsolatos saját érdekeiktől. Peking befolyásának kiterjedését Afganisztánban és Pakisztánban több felkelő szervezet sérelmezte, és – különösen a 2007. júliusi iszlámábádi Vörös Mecset-incidens után – beemelte a kínai személyeket és érdekeltségeket célpontjai közé.²⁹ A kínaiak részéről különösen az okozott aggodalmat, hogy bebizonyosodott: az ujjur szakadár csoportok számottevő támogatást kaptak az afgán-pakisztáni térségből, különösen a két ország határán lévő

²⁴ [Iran dismisses U.S.-Taliban agreement over Afghanistan](#). [online], 2020. 03. 01. Forrás: reuters.com [2020. 03. 04.].

²⁵ Ld.: ABLAKA Gergely – HÁDA Béla: Az afganisztáni válság regionális perspektívából. *Nemzet és Biztonság*, 2012/2. 72-86. o.; 83. o.

²⁶ Mahan ABEDIN: [How Iran Found Its Feet in Afghanistan](#). [online], 2019. 10. 24. Forrás: Foreign Affairs, [2020. 03. 04.].

²⁷ ZHAO Huasheng – Andrew C. KUCHINS: China and Afghanistan – China's Interests, Stances, and Perspectives. *Center for Strategic and International Studies Report*, March 2012. 2. o.

²⁸ A határozat szövegét ld.: [Resolution 1373 \(2001\)](#), [online], Forrás: undocs.org [2020. 03. 05.].

²⁹ Andrew SMALL: China's Caution on Afghanistan-Pakistan. *The Washington Quarterly*, Vol. 33, No. 3 (July), 2010. 81-97. o., 90. o.

pastun törzsi területekről. Több magas rangú ujjur szeparatista vezetőt is itt likvidáltak végül,³⁰ ami megerősítette a kínaiak gyanúját: a dél-ázsiai iszlám dzsihádisták szervezetek utat találtak az ujjurokhoz, ami a kínai terrorfenyegetettség fokozódását eredményezheti. Peking ugyanakkor igyekezett a semleges, jótékony partner képét nyújtani az afgán társadalom felé. Beruházásai különösen a nyersanyagkitermelés területén igen hasznosak a kínai gazdaság számára, ám egyben olyan közös projekteket is jelentenek az afgán kormánnyal, melyek eszmei különbségektől függetlenül szimbolizálhatják a kölcsönös hasznon alapuló együttműködést. Más kérdés, hogy az afgán belpolitikai széljárás megváltozásával ezek az érdekeltségek mennyire lesznek biztonságban. Nem vitás azonban, hogy ez a nézőpont végeredményben másodlagos a stratégiai érdekekhez képest. Peking problémái a békefolyamat kapcsán sokban hasonlítanak Iránéhoz: bár elvben ellenzi az amerikai erők jelenlétét egyik nyugati szomszédjának területén, egy olyan térségben, melyben reményei szerint tovább terjesztheti majd befolyását, az ellen sem volt kifogása, hogy a rivális Egyesült Államok a tálibokkal és egyéb szélsőséges csoportokkal való hadakozásban pazarolja katonai erőforrásait. Peking joggal aggódik a hatalmi vákuum kialakulásától és az esetleges szélsőséges kormányzati fordulattól is. Emiatt az adott helyzetben a kínai fél legfontosabb üzenete – persze az afgán nép békés életéhez kapcsolódó reményeinek kifejezése mellett – hogy a kivonulási folyamatnak nem szabad az említett hatalmi vákuumot eredményeznie.³¹ Van persze egy másik szempont is, amely nem szerepelhet a világnak szánt hivatalos közleményekben. Ha az amerikaiak és szövetségeseik elhagyják Afganisztánt és legalább egy ideig célszerűnek mutatkozik békén hagyni őket, a dzsihádisták helyi „hívei” könnyen új célpontokat kereshetnek maguknak. Ehhez pedig a világ új szuperhatalmának szerepébe igyekvő, a vallásos közösségekkel szemben néha kifejezetten ellenséges, ráadásul a muszlim ujjurokat táborokba záró Kína szinte kínálja magát a szomszédban. Különösen, mivel Peking nem szövetségese az Egyesült Államoknak, így a megkötött egyezmény vele szemben végképp semmilyen garanciát nem tartalmaz. A kínai biztonságpolitikai törekvések szemszögéből vizsgálva ennél már az is kedvezőbb lenne, ha az amerikai erők maradnának a jelenlegi pozícióikban és lekötnék a terrorszervezeteket. Az ugyanis már ma is igen kétséges, hogy mennyire lehet távol tartani a szélsőséges iszlám fundamentalista eszméket a nyugat-kínai muszlimoktól.

Záró gondolatok

Mint a fentiekből is kitűnik, a 2020. február 29-i békemegállapodás számos kérdést vet fel Afganisztánon belül és annak közvetlen környezetében is, melyek alapjaiban érintik a legbefolyásosabb helyi hatalmak eddigi stratégiai vonalvezetését. Az amerikai fél részéről mindenképpen kockázatos lépés volt az egyezmény megkötése és eddigi tapasztalataink szerint nincs is rá garancia, hogy az afganisztáni felek be is tartják azt. Ám érdemes látni, hogy Donald Trump kormánya sokat nyerhet a békefolyamat beindításával és már régen jogosan merül fel az igény a parttalannak tűnő katonai szerepvállalás lezárására. Jól érzékelhető, hogy mindennek érdekében az amerikai külpolitika igyekszik szétválasztani egymástól a tálib mozgalom és a radikálisan nyugatellenes, iszlám bázisú terrorizmus fogalmait, melyek 2001 után lényegében összenőtek a politikai köztudatban. Ez szükséges ahhoz, hogy presztízsveszteség nélkül juthasson megállapodásra azzal a mozgalommal, melynek katonai megsemmisítésével 18 éven át hiába próbálkozott. Mindezt pedig egy összafgán megbékélési terv részeként pozícionálható. Baradar molla pedig – aki szabadságáért bizonyos halálával is tartozik az amerikaiaknak – egyelőre partnernek mutatkozik ehhez. Elvi szinten persze a tálibok számára az Egyesült Államok globális hatalmi pozícióinak kikezdése nem is reális cél, így (még ha talán ideiglenesen is) könnyen tesznek engedményeket a nyugatellenes harc tekintetében. Különösen, ha cserébe visszakaphatják afganisztáni hatalmukat, ami a kormányoldal gyengeségeit figyelembe véve idővel könnyen lehetségessé válhat a számukra. Fontos továbbá, hogy

³⁰ Ld. pl.: [Military confirms killing Chinese 'terrorist'](#). [online], 2003. 12. 24. Forrás: dawn.com [2011. 11. 10.] és Declan WALSH – Eric SCHMITT: [Militant Leader Believed Dead in Pakistan Drone Strike](#). [online], 2012. 08. 24. Forrás: The New York Times [2020. 03. 04.].

³¹ [China pledges support for US-Taliban peace agreement](#). [online], 2020. 03. 02. forrás: The Washington Times [2020. 03. 04.].

a békemegállapodás ígéreteket fogalmaz meg az Egyesült Államok számára, de nem ad semmilyen garanciát Afganisztán lakóinak. Hogy milyen fordulatot vesz az ő sorsuk, az leendő vezetőik szándékaira és a közöttük születő (tartós, vagy tisztavirág életű) megállapodásokra van bízva. Sokan emelik ki például, hogy a nők jogainak szavatolása a belső afgán tárgyalások függvénye lehet, mely nem éppen erős biztosíték arra, hogy nem történik komoly visszalépés e tekintetben a Talibán bukása óta elért eredményekből.³² Az sem vehető persze biztosra, hogy a mozgalom folyamatos konspirációban és küzdelemben szocializálódott tagjainak és vezetőinek mindegyike be kívánja tartani a megszületett és még születendő egyezményekben foglaltakat. Ez utóbbi valószínűsége a hasonló, felkelő szervezetekkel kötött megállapodásokkal kapcsolatos tapasztalatok alapján igen szerény. Érdeemes továbbá szem előtt tartanunk azt is, hogy a február 29-i dokumentum területi hatályát illetően Afganisztánra korlátozódik – jogilag ez nem is lehetne másként. Ám a tálib mozgalomnak erős pakisztáni bázisai is vannak, és bár a megállapodás tartalmazza azt is, hogy a tálibok nem adnak támogatást, vagy menedéket senkinek, aki az Egyesült Államok, vagy szövetségeseinek biztonságát veszélyezteti, ennek ellenőrzése könnyen nehézségekbe ütközhet. Minthogy az USA kezességet vállalt arra, hogy szövetségeseivel egyetemben tartózkodni fog Afganisztánnal szemben az erőszaktól és a belügyekbe való beavatkozástól, tisztázásra szorul még az is, hogy egyáltalán milyen támogatást nyújthat majd a jövőben az általa eddig patronált elitcsoportoknak. Az egyezményben a pozitív kapcsolatokra és a gazdasági együttműködésre van utalás. Mindez persze rávilágít a helyzet egy másik fontos összetevőjére: bár érthető az amerikai kormány szándéka arra, hogy belátható időtávon belül véget vessen az afganisztáni vállalkozásnak, mindezt olyan formában és biztosítékok mellett kellene megtennie, hogy egyszersmind ne hagyja cserben ázsiai barátait. Afganisztáni és indiai relációban is tapasztalható az amerikai külpolitikával szembeni bizalom csökkenése, ami ha szélesebb körben terjed el, különösen az USA hosszú távú ázsiai stratégiai érdekeit, a Kínai Népköztársasággal szembeni versenypozícióját érintheti kedvezőtlenül. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az egyezményt ért valamennyi kritika jogos, vagy jóhiszemű lenne. Dél-Ázsiában mára politikusok, stratégiai gondolkodók egész generációja szocializálódott arra, hogy Afganisztán a szinte áttekinthetetlen beháborúk országa. Mint láthattuk, a polgárháború jelenlegi szakaszával összefüggésben is régen kialakultak a környező államok saját számításai, amelyek azt eredményezték, hogy 2020-ra a regionális erőtevényezők nem érdekeltek maradéktalanul a nyugalom helyreállításában, legfeljebb csak a konfliktus alacsonyabb intenzitású folytatásában, vagy egy belső patthelyzetben. Az afganisztáni lakosság életkilátásai pedig e hatalmi játszmákban valójában szerény helyi értékkel bírnak. Egy, a Brown Egyetem berkeiben született összesítés szerint 2001 októbere és 2019 októbere között az afganisztáni konfliktus összesen mintegy 157.000 halálos áldozatot szedett.³³ Ehhez minden bizonnyal jogosan számíthatnánk hozzá a Pakisztán területén elhunyt mintegy 66. 000 ember java részét is, minthogy a pakisztáni belső konfliktusok számtalan összefüggést mutatnak az afganisztáni eseményekkel. Érdeemes újra felhívni a figyelmet: jelenleg egyáltalán nem lehetünk biztosak benne, hogy ez a veszteséglista nem fog jelentősen tovább bővülni, de az is igaz, hogy a megállapodás nélküli, az elmúlt években megismert katonai patthelyzet konzerválására irányuló folyamat csak az USA riválisainak, Iránnak és Kínának kedvezne igazán. Nem meglepő, ha Washingtonban ezt nem tartják elég vonzó perspektívának.

³² Lindsay MAIZLAND: i.m.

³³ Neta C. CRAWFORD – Catherine LUTZ: [Human Cost of Post-9/11 Wars: Direct War Deaths in Major War Zones, Afghanistan and Pakistan \(October 2001 –October 2019\) Iraq \(March 2003 –October 2019\); Syria \(September 2014 - October 2019\); Yemen \(October 2002 – October 2019\); and Other.](#) [online], 2019. 11. 13. Forrás: [watson.brown.edu](#) [2020. 03. 05.].

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Háda Béla, 2020

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2020